

Konkurentsiamet

**Universaalse postiteenuse osutaja
kulude hindamise meetodika**

Tallinn 2015

Sisukord

1. SISSEJUHATUS	3
2. MÕISTED	3
3. KULUDE ERISTAMINE	5
4. UPT OSUTAMISE KÕHUSTUSE TÄITMISEGA SEOTUD KULUDE HINDAMINE JA ANALÜÜS.....	5
5. REGULEERITAV VARA JA KULUM.....	7
6. MÕISTLIKU KASUMI ARVUTAMINE.....	8
7. EBAMÕISTLIKULT KOORMAVATE KULUDE LEIDMINE.....	10

1. Sissejuhatus

Postiseaduse (edaspidi PostiS) § 41¹ lõike 1 järgi võib universaalse postiteenuse (edaspidi UPT) osutaja esitada Konkurentsiametile taotluse UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamiseks. Taotlus tuleb esitada hiljemalt aruandekvartalile järgneva kuu 10. kuupäeval.

PostiS § 41¹ lõike 2 kohaselt kontrollib Konkurentsiamet UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamisel nimetatud kulude põhjendatust.

PostiS § 41¹ lõike 3 järgi, kui Konkurentsiamet leiab PostiS § 41¹ lõikes 2 nimetatud hindamise tulemusel, et UPT osutajale on UPT osutamise kohustuse täitmine ebamõistlikult koormav, võttes arvesse nimetatud kohustuse täitmisega kaasnevat tulu ja turueeliseid, otsustab Konkurentsiamet UPT osutamise kohustusega seotud kulude hüvitamise PostiS § 41¹ lõikes 4 sätestatud ulatuses.

PostiS § 41¹ lõike 4 kohaselt hüvitatakse PostiS 41¹ lõikes 3 nimetatud kulud UPT osutajale üksnes ulatuses, milles PostiS § 6¹ nimetatud kasutajalt võetav tasu ei võimalda UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud põhjendatud kulude katmist ja mõistliku kasumi saamist.

PostiS § 41¹ lõike 6 alusel kehtestatud määruse § 3 lõike 2 kohaselt, kui eelmise majandusaasta UPT auditeeritud kulud ja tulud erinevad eelmisel majandusaastal aruandekvartalite kaupa esitatud andmetest, on Konkurentsiametil õigus hüvitise suurust muuta.

UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hindamiseks on Konkurentsiamet kooskõlas PostiS § 41¹ lõikega 5 töötanud välja ühtse, kaalutud keskmisel kapitalikulul põhineva meetodika. Asjakohane meetodika on avalikustatud Konkurentsiameti veebilehel www.konkurentsiamet.ee.

2. Mõisted

2.1. Aruandeperiood - periood, mille põhjendatud kulud on aluseks UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamisel. Aruandeperiood on kvartal ja ettevõtte majandusaasta.

2.2. Investeeringud reguleeritavasse varasse – ühekordsed kulud reguleeritava põhivara soetamiseks ja parendamiseks.

2.3. Kaalutud keskmine kapitali hind (Weighted Average Cost of Capital; WACC) ehk tulukuse määr - kapitali struktuuri (oma- ja võõrvahendite vahekord kogukapitalis) ning võla- ja omakapitali hinna alusel leitav kogukapitali hind.

2.4. Mitte-UPT teenused – kõik teenused, mida UPT osutaja pakub lisaks UPT teenustele.

2.5. Mõistlik kasum – UPT teenuste osutamise eest teenitav ärikasum, mis leitakse reguleeritava vara ja põhjendatud tulunormi korrutisena.

2.6. Põhivara kulum - UPT teenuste hindadesse lisatav kulu, mis on seotud põhivara soetamisega.

2.7. Põhivara kulumi norm - ajaperioodi pöördväärtus, mis näitab põhivara soetamiseks tehtud kulude lisamist UPT tasudesse. Põhivara kulumi norm määratakse lähtuvalt põhivara kasulikust elueast.

2.8. Põhjendatud tegevuskulud - põhjendatud kulud, mis ei sisalda kulumit ega finantskulusid. Tegevuskulusid saab ettevõtja mõjutada oma efektiivsema majandustegevuse kaudu (nt tööjõukulud jms).

2.9. Põhjendatud tulunorm – reguleeritava vara tootlus, mis ei ületa rakendatavat kaalutud keskmist kapitali hinda (WACC).

2.10. Reguleeritav vara – reguleeritavas tegevuses (UPT) kasutatav põhivara ja käibekapital.

2.11. Taskukohane tasu – ministri määrusega kehtestatud UPT teenuste eest kasutajalt võetav tasu.

2.12. UPT – PostiS § 5 lõikes 2 nimetatud teenused, milleks on kirisaadetise edastamine liht-, täht- ja väärtsaadetisena kaaluga kuni 2 kilogrammi ning postipaki edastamine täht- ja väärtsaadetisena kaaluga kuni 20 kilogrammi nii rahvusvahelise kui ka riigisisese teenusena.

2.13. UPT müügitulu – kõikide UPT teenuste müügist saadud tulu.

2.14. UPT osutaja – avaliku konkursi alusel määratud postiteenuse osutaja, kes osutab UPT teenuseid.

2.15. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavad kulud – UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude ja UPT müügitulu vahe.

2.16. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulud – UPT põhjendatud tegevuskulude, põhivara kulumi ja mõistliku kasumi summa.

3. Kulude eristamine

3.1. PostiS § 40 lõike 1 järgi peab UPT osutaja tulu- ja kuluarvestust eraldi:

- 1) universaalse postiteenuse kogumisse kuuluva postiteenuse kohta;
- 2) iga teenuse lõikes, mille osutamiseks kasutatakse universaalse postiteenuse kogumisse kuuluva postiteenusega ühiseid ressursse.

3.2. PostiS § 40 lõike 2 kohaselt peab UPT osutaja rakendama tegevuspõhist kuluarvestust.

3.3. PostiS § 40 lõike 3 kohaselt peab UPT osutaja tulu- ja kuluarvestus lähtuma universaalse postiteenuse osutamise protsessist ning selgelt piiritlema selleks vajalikud ressursid, tegevused ja teenused.

3.4. PostiS § 40 lõike 4 järgi tuleb UPT osutamise korral järgida kuluefektiivsuse põhimõtet.

3.5. PostiS § 40 lõike 5 kohaselt peab UPT osutaja tulu- ja kuluarvestus lähtuma järgnevatest põhimõtetest:

- 1) põhjuslik seos – kulu peab olema seotud selle tegevuse ja teenusega, mis kulu põhjustab;
- 2) objektiivsus – kulu jagamise põhimõtted peavad põhinema objektiivsetel alustel ega tohi tekitada universaalse postiteenuse osutajale põhjendamatu kasu või kahju.

3.6. PostiS § 40 lõike 6 kohaselt peab UPT osutaja eristama erinevate teenuste tulud ja kulud, vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri määrusega „Universaalse postiteenuse osutaja tulu- ja kuluarvestusele esitatavad nõuded“ (edaspidi määrus) kehtestatud nõuetele.

3.7. UPT osutaja esitab Konkurentsiametile koos ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamise taotlusega andmed vastavalt metoodika lisas 1 toodud vormile. Andmed esitatakse taotluse aluseks oleva aruandeperioodi kohta.

3.8. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamiseks võib Konkurentsiamet küsida eelnevate aruandeperioodide, sh eelnevate majandusaastate andmeid.

4. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamine ja analüüs

4.1. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamine hõlmab UPT osutaja majandustegevuse analüüsi eesmärgiga hinnata kulude põhjendatust, mille alusel kujunevad kulupõhised UPT hinnad.

4.2. UPT hindade kujundamisel peavad olema välistatud tegevusalade ristsubsideerimine ning ressursside ratsionaalsel kasutamisel tagavad UPT kulupõhised hinnad:

- 1) teenuse osutamiseks vajalike põhjendatud tegevuskulude ja põhivaradelt arvestatava kulumise katmise;
- 2) UPT kohustuse täitmiseks ja arendamiseks vajalike investeeringute tegemise;
- 3) mõistliku kasumi reguleeritavalt varalt.

4.3. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hindamise analüüsi käigus jagatakse ettevõtja ärikulud alljärgnevalt:

- 1) otsekulud;
- 2) kaudsed kulud;
- 3) määratlemata kulud.

Määruse § 2 lõike 2 kohaselt on otsekulu - kulu, mille tekkimise põhjus on otseselt seostatav osutatava teenusega.

Määruse § 2 lõike 3 kohaselt on kaudne kulu - kulu, mille tekkimise põhjus on kaudselt seostatav osutatava teenusega, kuid mille suurust vastava teenuse kogukuludest on võimalik mõõta.

Määruse § 2 lõike 4 kohaselt on määratlemata kulu - kulu, mille tekkepõhjus ei ole otseselt ega kaudselt seostatav osutatava teenusega ning mille osakaalu vastavas teenuses ei ole võimalik täpselt mõõta.

4.4. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude hulka arvestatakse alljärgnevad kuluartiklid:

- 1) põhjendatud tegevuskulud;
- 2) põhivara kulumine;
- 3) mõistlik kasum.

4.5. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud põhjendatud tegevuskulude hulka ei arvestata alljärgnevaid kuluartikleid:

- 1) ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu;
- 2) sponsorlus, kingitused ja annetused;
- 3) UPT osutamise mitteseotud kulud;
- 4) varade väärtuste muutus (varude jääkide muutus, käibevara allahindlus, põhivara väärtuse langus, kahjum materiaalse ja immateriaalse põhivara müügist ja likvideerimisest jm);
- 5) finantskulud;
- 6) õigusaktide alusel ettevõtjale määratud trahvid ja viivised;
- 7) erisoodustuse kulud;
- 8) tulumaksukulud tulumaksuseaduse § 48-52 kohaselt;
- 9) majandusanalüüsi käigus ilmnunud teised põhjendamatuks osutunud kulud.

4.6. Konkurentsiamet analüüsib kulude jaotust UPT ja mitte-UPT teenustele ning kontrollib, et müüdavad kaubad ja teenused ei sisaldaks tegevusalade ristsubsideerimist, et kulud oleks seotud konkreetselt selle tegevusega, mis kulu põhjustab ning et kulud oleks jagatud objektiivsetel alustel ning ei tekitaks UPT osutajale põhjendamatu kasu või kahju.

4.7. Konkurentsiamet teostab süstemaatiliselt UPT osutaja kulude analüüsi, kasutades alljärgnevat meetodeid:

- 1) kulude dünaamika jälgimine ajas ning nende võrdlus tarbijahinnaindeksi dünaamikaga;
- 2) erinevate kulukomponentide põhjendatuse süvaanalüüs;
- 3) põhivara kulumi, sh kuluminormide analüüs;
- 4) investeeringute analüüs;

5. Reguleeritav vara ja kulum

5.1. Põhivara kulumi eesmärk on UPT osutamiseks vajaliku põhivara soetamiseks tehtud kulutuste tagasiteenimine UPT teenuste hinna kaudu põhivara kasuliku eluea vältel.

5.2. Põhivara kulumi arvutamisel lähtutakse reguleeritavast varast. Kulumit arvestatakse reguleeritava vara hulka arvestatud amortiseeruvalt põhivaralt.

5.3. Reguleeritava vara ehk UPT osutamisega seotud põhivara väärtuse leidmine on vajalik põhjendatud kulumi ja mõistliku kasumi arvutamiseks.

5.4. Reguleeritava vara hulka arvestatakse üksnes tegelikult teostatud põhjendatud investeeringud kooskõlas metoodika punktis 5.5. kajastatuga.

5.5. Konkurentsiamet ei aktsepteeri reguleeritava vara ja sellelt arvestatud kulumi hulka alljärgnevat põhivarale tehtavaid kulusid:

- 1) pikaajalised finantsinvesteeringud;
- 2) tagastamatu abi (näiteks EL välisabi programmid) raames soetatud põhivara ja sellelt arvestatud kulum;
- 3) immateriaalne põhivara (v.a arvutitarkvara ja programmide litsentsid);
- 4) UPT osutamisega mitteseotud põhivara;
- 5) mittepõhjendatud investeeringud ehk põhivara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta majandustegevuses.

5.6. Reguleeritava vara väärtuse leidmisel kasutatakse põhivara bilansilist jääkmaksumust aruandeperioodi alguses ja lõpus, võttes arvesse metoodika punktis 5.5 sätestatud. Kulumi leidmisel kasutatakse raamatupidamises kajastuvat kulumit, mis on arvestatud reguleeritavalt varalt.

5.7. Reguleeritav vara aruandeperioodil leitakse alljärgnevalt:

$$RV = (RV_0 + RV_1)/2 + KK$$

kus

- RV - reguleeritav vara;
- RV₀ - reguleeritava põhivara jääkmaksumus aruandeperioodi alguses;
- RV₁ - reguleeritava põhivara jääkmaksumus aruandeperioodi lõpus;
- KK - käibekapital.

5.8. Käibekapitali arvestuse aluseks võetakse 5% aruandeperioodi UPT müügitulust.

5.9. Reguleeritava põhivara jääkmaksumus aruandeperioodi lõpus leitakse alljärgnevalt:

$$RV_1 = RV_0 + I - A - M$$

kus

- RV₁ - reguleeritava põhivara jääkmaksumus aruandeperioodi lõpus;
- RV₀ - reguleeritava põhivara jääkmaksumus aruandeperioodi alguses;
- I - investeeringud reguleeritavasse põhivarasse;
- A - põhivara kulum;
- M - müüdud või mahakantud põhivara.

5.10. Reguleeritava vara arvestus on järjepidev ning jätkub kõikidel tulevastel aruandlusperioodidel.

6. Mõistliku kasumi arvutamine

6.1. Mõistliku kasumi arvutamine toimub reguleeritavale varale põhjendatud tulunormi rakendamisel.

6.2. Mõistlik kasum leitakse reguleeritava vara ja põhjendatud tulunormi korrutisena alljärgneva valemi alusel:

$$MK = r \times RV,$$

kus

- MK - mõistlik kasum;
- r - põhjendatud tulunorm (WACC);
- RV - reguleeritav vara.

6.3. Kuna hüvitise taotlusi esitatakse kvartalite kohta, siis tuleb aruandeperioodi (kvartal) korral jagada punkti 6.2 põhimõtetal arvatud mõistlik kasum neljaga.

6.4. Põhjendatud tulunorm võrdub kaalutud keskmise kapitali hinnaga ehk

$$r = WACC$$

kus

WACC - kaalutud keskmine kapitali hind.

6.5. Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC) arvutatakse järgmise valemi alusel:

$$WACC = k_{\text{omakapital}} \times \left(\frac{OK}{VK + OK} \right) + k_{\text{võlakapital}} \times \left(\frac{VK}{VK + OK} \right)$$

kus

WACC - kaalutud keskmine kapitali hind.

$k_{\text{omakapital}}$ - omakapitali hind;

$k_{\text{võlakapital}}$ - võlakapitali hind;

VK - võlakapitali osakaal;

OK - omakapitali osakaal;

6.6. Kaalutud keskmise kapitali hinna (WACC) arvutamisel kasutatakse kapitali struktuuri, millest 50% on võlakapital ja 50% omakapital.

Kaalutud keskmise kapitali hinna arvutamisel kasutatakse vastavalt üldlevinud praktikale WACC-s regulatiivset võla- ja omakapitali osakaalu (50/50) ning sama osakaal võetakse aluseks ka kõikide teiste analoogset teenust (st elutähtsat teenust, mida osutatakse turgu valitseva ettevõtja poolt) osutavate reguleeritavate ettevõtjate puhul (elektrienergia, gaas, kaugküte, veeteenus). Tegemist on küllaltki suure arvu reguleeritavate ettevõtjatega, millel on erinev kapitali struktuur, varieerudes 100% omakapitali osakaalust ja lõpetades kõrge finantsvõimenduse osakaaluga. Regulaatiivselt sätestatud võla- ja omakapitali osakaalude kasutamine tagab nii ettevõtjate kui ka tarbijate võrdse kohtlemise. Siinkohal on oluline märkida, et tavaliselt on võlakapitali hind väiksem, võrreldes omakapitali hinnaga. Seega ei kasutata võla- ja omakapitali osakaalu määramisel konkreetse ettevõtja bilansilisi näitajaid. Selline võla- ja omakapitali osakaal (50/50) tagab ettevõtja tasakaalustatud finantseerimise ja vähendab liigset finantsriski.

6.7. Riskivabaks tulumääraks võetakse Saksamaa 10-aastase võlakirja viimase viie aasta keskmine intressimäär, millele liidetakse Eesti riigiriski preemia. Eesti riigivõlakirjade olemasolu korral võib võtta riskivabaks tulumääraks riigivõlakirja intressimäära.

Kuna Eestil puuduvad järelturul kaubeldavad pikaajalised riigivõlakirjad, siis otsest kvantitatiivset hinnangut Eesti riigiriskile ei ole võimalik anda. Seda saab teha ainult kaudselt, võrreldes Eestit riikidega, kes on emiteerinud riiklikke võlakirju. Rahandusministeerium on soovitanud Konkurentsiametil lähtuda reitinguagentuuride (S&P/Moody's/Fitch) poolt Eestile antud krediidiireitinguga sarnase krediidiireitinguga Euroopa riikide umbes 10-aastase pikkusega võlakirjade keskmisest tootlusest, mida võib kasutada Eesti pikaajaliste riigivõlakirjade tootluse hindamiseks.

6.8. Võlakapitali hind on riskivaba tulumäära, Eesti riigiriski preemia ja ettevõtja võlakapitali riskipreemia summa.

6.9. Omakapitali hind arvutatakse CAPM (*capital assets pricing model*) mudeli abil

$$R_e = R_f + \beta \times R_m$$

kus

- R_e – omakapitali hind;
- R_f – riskivaba tulumäär;
- β – beetakordaja;
- R_m – turu riskipreemia.

6.10. Riskivabaks tulumääraks võetakse eurosooni võlakirja (10-aastane Saksamaa võlakiri) intressimäär (5 aasta keskmine), millele liidetakse riigi riskipreemia.

6.11. Beetakordaja suuruseks võetakse sarnaste Euroopa ja USA ettevõtjate näitajad, kasutades seejuures teiste regulaatorite ja andmebaaside andmeid.

6.12. Turu riskipreemia leitakse Euroopa ja/või USA ettevõtjate pikaajalise turu riskipreemia alusel.

6.13. WACC arvutatakse Konkurentsiameti poolt iga-aastaselt ja avaldatakse veebilehel www.konkurentsiamet.ee. Avaldatud dokument sisaldab nii WACC arvestamise meetodikat kui ka erinevate tegevusalade kaalutud keskmise kapitali hinna väärtusi kehtivusaastal.

7. Ebamõistlikult koormavate kulude leidmine

7.1. UPT müügitulu kujuneb UPT teenuste tegelike tasude ja vastavate teenuste müügikoguste korrutiste summeerimisel.

7.2. PostiS § 26 lõike 3 kohaselt võib postiteenuse osutaja rakendada postiteenuse tasu puhul allahindlust, kui postisaadetise edastamise kulu on tavateenuse osutamise kulust väiksem.

Kulupõhiste allahindluste korral leitakse müügitulu allahindlusega teenuse tasu ja allahindlusega teenuse müügikoguse korrutisena.

7.3. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude summa arvutatakse alljärgneva valemi alusel:

$$K_{summa} = K_{tegevus} + A + MK$$

kus

K_{summa} - UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude summa;

$K_{tegevus}$ - põhjendatud tegevuskulud;

A - põhivara kulum;

MK - mõistlik kasum.

7.4. UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavad kulud leitakse alljärgneva valemi alusel:

$$E = K_{summa} - T$$

kus

E - UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavad kulud;

K_{summa} - UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude summa;

T - UPT müügitulu.

7.5. Kui UPT müügitulu (T) on väiksem, kui sama aruandeperioodi UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud kulude summa (K_{summa}), loetakse nimetatud vahe UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavaks kuluks ning UPT osutajal on õigus esitada Konkurentsiametile taotlus hüvitise saamiseks metoodika punktis 7.4 toodud valemi alusel arvutatud suurus.

7.6. Kui UPT osutaja majandusaasta tulud ja kulud on auditeeritud, esitab UPT osutaja Konkurentsiametile majandusaasta kohta andmed metoodika lisas 1 toodud vormil. Lähtuvalt auditeeritud kuludest ja tuludest, millised olid tegelikult seotud UPT osutamise kohustuse täitmisega, on Konkurentsiametil õigus aruandekvartalite andmete põhjal leitud hüvitise suurust korrigeerida (PostiS § 41¹ lõike 6 alusel kehtestatud määruse § 3 lõige 2). Hüvitise suuruse arvestamisel lähtub Konkurentsiamet PostiS § 41¹ lõikes 4 sätestatust, võttes aluseks (perioodiks) majandusaasta auditeeritud andmed.

Lisa 1 UPT hüvitise taotluse andmete esitamise vorm